

Handleguide til tidlig opsporing af børn og unge i familier med rusmiddelproblemer

Odder
Kommune

I Odder Kommune vokser 525 børn og unge under 18 år op i en familie med rusmiddelproblemer.

BØRNE HAR BRUG FOR DIN HJÆLP

LÆS I DENNE GUIDE OM, HVORDAN DU KAN:

- Skærpe din opmærksomhed på målgruppen
- Medvirke til tidlig opsporing og indsats

Skærpet underretningspligt

Som offentligt ansat har man skærpet underretningspligt. Det betyder, at hvis man får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år har brug for særlig støtte, er man forpligtiget til at underrette kommunen.

Vurderer man således, at de udfordringer, som barnet eller familien står i, rækker udover, hvad der kan løses indenfor normalområdet, skal man foretage en underretning.

Signaler ved barnet

Børn udviser forskellige tegn og signaler. Nogle reagerer ud i verden og andre vender sig ind i sig selv. Nogle viser få signaler, andre flere. Og så er der de, der ikke viser tydelige tegn på, at noget er galt – de overtilpassede børn. Ca. halvdelen af børn, som vokser op i familier med rusmiddelproblemer, udviser ingen tegn.

Nedenstående er eksempler på tegn på mistrivelser, som kan være udtryk for, at barnet vokser op i en familie med rusmiddelproblemer. Hvad der reelt er på spil hos barnet og i familien, finder man kun ud af via samtale, men det er væsentligt at have et potentielt rusmiddelproblem i familien med som tema i dialogen.

Barnet:

- * ændrer markant adfærd.
- * er trist, indesluttet og passivt.
- * isolerer sig eller holdes ude af fællesskabet.
- * ønsker ikke at have legekammerater med hjem.
- * virker usikkert og utrygt.
- * har søvnproblemer.
- * har renlighedsproblemer.
- * er selvdestruktivt.
- * er kropsligt anspændt og kan ikke lide fysisk kontakt.
- * har psykosomatiske symptomer.
- * har koncentrationsbesvær.
- * har en uhensigtsmæssig kontaktform og sociale vanskeligheder.
- * påtager sig en klovne-rolle.
- * har vanskeligt ved at hæmme impulser.
- * er omklamrende og grænseløst.
- * fremstår forsømt ift. soignering, påklædning og praktiske forhold.
- * har et ustabil fremmøde.
- * har et ansvar, som ikke kan betragtes som alderssvarende.

Signaler ved forældre

Det er væsentligt også at observere på forældre og på samspil mellem barn og forældre. Her er eksempler på signaler, som kan være en indikator for, at en forælder har et rusmiddelproblem. Listen skal naturligvis anvendes sammen med faglighed og sund og fornuft. Men har man en spirrende fornemmelse af, at noget er galt i en familie, er det vigtigt at begynde at lave systematiske observationer og notere i form af konkrete beskrivelser.

- * Blussende kulør om morgenen, eventuelt med røde, svømmende øjne.
- * Abstinenspræget (uroilig, koncentrationsbesvær, ryster på hænderne, sveder i ansigt og håndflader).
- * Opsvulmet ansigt.
- * Lugter af alkohol eller hash (har eventuelt forsøgt at camouflere lugten).
- * Synligt påvirket med snøvlende tale, usikker gang, manglende situationsfornemmelse.
- * Manglende soignering og sjusket påklædning eller overdreven make-up.
- * Misbrugsrelaterede sygdomme og svingende vægt.
- * Mærker fra vold.
- * Har økonomiske problemer.
- * Selvcentreret.
- * Skiftende sindsstemning med adfærdsændring til følge.
- * Fremtræder uselvstændig og sårbar, er irriteret, nedtrykt og uoplagt.
- * Fremtræder opfarende og aggressiv.
- * Er ustabil og har vanskeligt ved at overholde aftaler.
- * Undgår kontakt med personalet eller er meget opsøgende, men med fokus på egne behov.
- * Manglende varetagelse af barnets basale behov (soignering, påklædning, kost, søvn, helbred).
- * Mangelfuld evne til at aflæse barnet og sætte sig ind i barnets behov.
- * Overlader gerne barnet til andre eller til sig selv.

Hvornår er der tale om et rusmiddelproblem?

Hvornår anvendelsen af rusmidler er et problem, findes der forskellige definitioner på. I denne sammenhæng er udgangspunktet, at der er

tale om en forælder, som indgår i et familiesystem, og derfor er perspektivet systemisk.

”Når indtagelsen af rusmidler virker forstyrrende ind på de opgaver og funktioner, som skal varetages i familien, og de følelsesmæssige bånd belastes.”

Frid Hansen

Fokus er således ikke omfanget eller afhængigheden, men konsekvenserne af indtaget, hvilket medvirker til et fokus på barnets perspektiv og behov.

Erfaringen er, at en sådan forståelse og sprogbrug kan bidrage til en mere konstruktiv dialog med familien, da forælderen i mindre grad føler sig angrebet og stemplet.

Barnets oplevelse

Man ved i dag en del om, hvordan disse børn oplever deres familieliv. Nedenstående er eksempler herpå:

- * De føler, at al fokus er på rusmidlet og forældrerens behov.
- * De savner engagement, indlevelse og kontakt
- * De bliver utrygge ved den forandring, der sker med forælderen.
- * De påtager sig et ansvar, som ikke er alderssvarende.
- * De skammer sig og er tilbageholdende med at invitere andre med hjem.
- * De taler ikke om problemet, hverken i eller udenfor familien.
- * De oplever at være ensomme.
- * De tror, at det er deres skyld, at forælderen har et rusmiddelproblem.
- * De føler, at det er deres ansvar at få forælderen til at stoppe.
- * De har ambivalente følelser i forhold til den forælder, som har et rusmiddelproblem.

Når man som fagperson mistænker, at en forælder har et rusmiddelproblem

Når man på baggrund af observationer eller udtalelser får en mistanke om, at der er et rusmiddelproblem til stede i en familie, er det væsentligt at få italesat sin bekymring overfor forældrene.

Dette kan være en svær samtale for alle parter, hvorfor der i det følgende vil komme inspiration til, hvordan samtalen kan tilrettelægges.

Det er i denne sammenhæng væsentligt at huske, at kendskabet til og relationen til såvel barnet og forældrene vil danne basis for, hvordan samtalen

kommer til at forløbe. Det bedste grundlag skabes således over tid, ved kontinuerligt at udvise interesse og spørge ind til barnets hverdag og trivsel. Barnet og familien har brug for at vide, at fagpersonen oprigtigt interesserer sig og kan hjælpe ved behov. Det er samtidigt væsentligt, at fagpersonen har mod til at spørge ind og magter at rumme at være i det svære.

En kontakt og et samarbejde præget af gensidig respekt og tillid er det bedste grundlag for en til tider svær, men nødvendig samtale om barnets trivsel.

Forældresamtalen

FORBEREDELSE

Rammen:

- Hvem skal deltage? Skal barnet/den unge være med? Hvor og hvornår afholdes samtalen? Skal der deltage en leder? Fordeling af roller.

Forventningsafstemning:

- Hvor alvorlig er jeres bekymring? Har I for eksempel tid til at være i proces med familien over flere møder eller skal der ske en forandring med det samme?
- Hvad forventer I at opnå?

Mødeindkaldelsen:

- Hvordan inviteres til samtalen og hvem gør det?

Stikord:

- Noter jeres observationer, så I er sikre på at få sagt det, I har planlagt.

Strategi:

- Overvej hvordan forældrene bedst bringes til at forstå, at barnet har behov for, at der sker en forandring. Drøft, hvordan I tror, at forældrene vil reagere på jeres bekymring, og hvordan i møder dem bedst.
- Tal om hvordan I får skabt en passende balance mellem at udvise forståelse og udfordre.
- Overvej ligeledes, om der er barrierer hos jer selv (fagligt, personligt eller institutionelt), som kan gøre samtalen vanskelig, og drøft i så fald, hvordan I vil håndtere dem?

Selve samtalen

- Indled med at sætte rammen for mødet.
- Præsenter jeres bekymring. Beskriv neutralt jeres iagttagelser og tag udgangspunkt i barnets perspektiv.
- Tal tydeligt om jeres observationer/kendskab til familiens rusmiddelproblem og kæd det sammen med de mulige følelsesmæssige belastninger for barnet/den unge.
- Forsøg at vække forældrenes indlevelse og omsorgsfølelse.
- Giv forældrene tid til at reflektere over jeres beskrivelser. Tag udgangspunkt i, at alle forældre gør det bedste de kan. Forhold dig interesseret og lyttende i forhold til deres oplevelser og intentioner. Anerkend forældrenes oplevelse, men hold roligt fast i jeres bekymring. Gå ikke i diskussion, kræv ikke indrømmelser, men så et frø.
- Vær opmærksom på sprogbrug. Undgå ord som for eksempel "misbrug," og hold dig i stedet til de konkrete observationer og at beskrive, hvordan rusmidler kan styre og forstyrre.
- Hvis forælderen møder påvirket til samtalen, italesæt da, hvad I ser/oplever, for eksempel: "Jeg kan lugte, at du har indtaget alkohol" eller "Jeg oplever, at du fremstår beruset."
- Vær under samtalen opmærksom på, om I mistænker, at barnet vil opleve negative konsekvenser som følge af samtalen. Er I bekymret herfor, spørg da forældrene ind til, hvordan de vil tackle at møde barnet efter samtalen.
- Hvis relevant, oplys om hvor familien kan hente hjælp.
- Afrund mødet. Anerkend forældrene for at være kommet til mødet og for at indgå i en dialog om noget, som naturligt kan være vanskeligt at tale om.
- Opsummer aftaler for det fremadrettede.

Efterfølgende

- Udarbejd referat af mødet. Vær opmærksom på, om referatet er formuleret på en måde, så alle deltagere kan genkende sig selv i beskrivelsen.
- Fordel eventuelle opgaver og planlæg eventuelt opfølgning.
- Vurder behovet for inddragelse af samarbejdspartnere, herunder behovet for at udarbejde en underretning.

Børn i familier med rus- middelproblemer

Det skønnes, at hvert 10. barn under 18 år vokser op i en familie, hvor den ene eller begge forældre har et problematisk brug af rusmidler.

I Odder Kommune antages der således at være 525 børn.

Undersøgelser peger på, at en stor del af børnene ikke opdages, og at familien derfor ikke får den nødvendige hjælp. Forskning viser, at børn, som vokser op i en familie med rusmiddelproblemer, sammenlignet med jævnaldrende, er i en forhøjet risiko for at udvikle psykosociale vanskeligheder. Det drejer sig blandt andet om problemer i forhold til uddannelse, arbejdsmarked, helbred, psykiatri, kriminalitet og misbrug.

Barrierer for tidlig opsporing og indsats

At opdage og hjælpe disse børn og deres familier er ikke altid let. Dette er ofte betinget af forskelligartede forhold. Først og fremmest eksisterer der i Danmark en udbredt alkoholkultur, hvilket kan gøre emnet vanskeligt at problematisere. Det er almindeligt at nyde alkohol, hvilket gør det svært at vurdere, hvornår et forbrug bliver et problem. Rusmiddelproblemer betragtes desuden som en privat sag, og emnet er belagt med tabu.

At have et rusmiddelproblem eller at vokse op i en familie med rusmiddelproblemer er forbundet med skam og skyld, hvorfor det ikke italesættes overfor omgivelserne. Børnene kan yderligere have svært ved at sætte ord på, hvad det er, der er svært, og mange børn frygter konsekvenserne af at fortælle, hvad det er, der foregår hjemme.

Men der er hjælp at få, til alle familiens medlemmer, og udgangspunktet er, at alle forældre ønsker det bedste for deres børn.

Afsluttende bemærkning

I denne folder er fokus i høj grad på, hvordan man som frontpersonale kan medvirke til, at forældre erkender, at der er tale om et problem.

Dette da den største forandring sker, når der tages vare om rusmiddelproblemet. Samtidigt må vi understrege betydningen af, at der ydes hverdagsstøtte til barnet. At barnet hver dag mødes af varme, troværdige og stabile voksne, der tager ansvar og kan være i det svære, er af afgørende betydning for deres trivsel og udvikling.

Ligeledes findes der forskelligartede behandlingstilbud til børn og unge samt pårørende, som ikke forudsætter, at den forælder, som har et problematisk brug af rusmidler, erkender problemet og går i behandling.

Du kan på næste side læse om de tilbud, der er til familier, lokalt.

Forebyggelse & Rusmidler

Tilbud:

- Stof- og alkoholbehandling for såvel unge og voksne.
- Pårørendesamtaler.
- Familieorienteret alkoholbehandling.
- Projekt BRUS: Individuelle samtaler eller gruppesamtaler for børn og unge i alderen 0-25 år, som vokser op i en familie med rusmiddelproblemer.

Kontaktoplysninger:

Tlf.: 24 67 67 84

Tlf.: 51 71 04 57

E-mail:

forebyggelse-rusmidler@odder.dk

Hjemmeside for projekt BRUS:

www.projektbrus.dk

Børne- og Familiecenteret

Tilbud:

- Åben Rådgivning.
- Sparring til fagpersoner vedrørende familieproblematikker.
- Modtagelse af og behandling af underretninger samt sagsbehandling i forhold til udsatte børn og unge.

Kontaktoplysninger:

Tlf.: 87 80 32 80

E-mail: bfc@odder.dk

Hjemmeside:

www.bfc.odder.dk

PAS PÅ MIG!

ODDER KOMMUNE

Rådhusgade 3

8300 Odder

Tel. 87 80 33 33

www.odderkommune.dk

Odder
Kommune

